

Sprawozdanie z działalności sekcji
RÓŻNORODNOŚĆ I OCHRONA GRZYBÓW
Polskiego Towarzystwa Mykologicznego
w okresie od 19.11.2016 do 05.12.2020 r.

Sekcja Różnorodność i Ochrona Grzybów, licząca 16 członków, została powołana 28.09.2014 r. Uchwałą nr 2_28/09/2014 Zarządu PTMyk. W skład Zarządu sekcji weszli Kamil Kędra, Izabela Kałucka, Anna Kujawa oraz Grażyna Domian. Sekcja posiada Regulamin, wzór Deklaracji członkowskiej oraz dokument określający zakres jej działań w obszarze nauki, edukacji, infrastruktury oraz polityki środowiskowej, przedstawiony na Walnym Zgromadzeniu członków PTMyk w dniu 19.11.2016 r. Obecnie sekcja liczy 29 członków (stan na dzień 30.11.2020 r.).

W dniach 14-18.01.2017 r. na drodze głosowania korespondencyjnego odbyły się wybory Zarządu sekcji w kadencji 2017-2020. W wyborach wzięło udział 20 członków (83% uprawnionych do głosowania). W skład Zarządu weszły 4 osoby:

Dr hab. Izabela Kałucka – przewodnicząca

Dr Anna Kujawa – wiceprzewodnicząca

Dr hab. Małgorzata Stasińska – skarbnik

Barbara Kudławiec – sekretarz

Członkowie sekcji na spotkaniu w dniu 14.12.2016 r. ustalili, że podstawowym sposobem komunikacji między członkami sekcji będzie droga e-mailowa. Określone zostały priorytetowe działania sekcji na następne lata. Należały do nich:

- prace nad aktualizacją czerwonej listy grzybów zagrożonych w Polsce oraz udział w inicjatywie Globalnej Czerwonej Listy Grzybów,
- opracowanie propozycji listy gatunków chronionych na potrzeby aktualizacji rozporządzenia w związku z planowaną kolejną zmianą ustawy o ochronie przyrody oraz rozpoczęcie prac nad zaleceniami ochronnymi dla poszczególnych gatunków grzybów,
- podjęcie pracy nad listami gatunków grzybów typowych dla siedlisk Natura 2000,
- opracowanie metodyki prowadzenia inwentaryzacji grzybów na potrzeby instytucji ochrony przyrody i podmiotów gospodarczych.

Nie wszystkie z wymienionych działań udało się podjąć lub rozwinąć w satysfakcjonującym stopniu. Inne – zwłaszcza związane z Globalną Czerwoną Listą oraz z opracowaniem gatunków chronionych w Polsce i zaleceń ochronnych dla poszczególnych gatunków – zostały rozbudowane i przeprowadzone w szerszym zakresie. Prócz realizacji wymienionych inicjatyw duży nacisk położono na organizację sesji terenowych PTMyk i opracowanie ich wyników, a także na aktywność związaną z pozyskiwaniem danych o różnorodności grzybów przez członków indywidualnych, z konferencjami naukowymi, a

także z popularyzacją wiedzy o grzybach. Poniżej przedstawiono najważniejsze działania sekcji i jej członków w okresie sprawozdawczym od 19.11.2016 do 05.12.2020 r.

1. Inicjatywa Globalnej Czerwonej Listy Grzybów (Global Fungal Red List Initiative).

Inicjatywa Globalnej Czerwonej Listy Grzybów to akcja pod auspicjami Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody IUCN mająca na celu ocenę globalnego zagrożenia i ryzyka wyginięcia gatunków grzybów oraz poszerzenie o te organizmy Czerwonej Listy IUCN i wyrównywanie dysproporcji zwłaszcza w stosunku do roślin i zwierząt.

Sekcja RiOG przygotowała listę gatunków grzybów makroskopowych proponowanych do ewaluacji w ramach działań sekcji, zatwierdzoną przez Zarząd. Należą do nich:

Bankera fuligineoalba, *Battarea phalloides*, *Bovista paludosa*, *Fomitopsis officinalis*, *Hericium erinaceus*, *Hericium alpestre*, *Hymenochaete cruenta*, *Montagnea radiosa*, *Phylloporus pelletieri*, *Psathyrella ammophila*, *Rhodotus palmatus*, *Suillus plorans*.

Dr hab. Izabela Kałucka wzięła udział w dwóch edycjach eksperckich warsztatów ewaluacyjnych zorganizowanych przez Międzynarodową Unię Ochrony Przyrody IUCN (19-23.02.2018 – Oak Springs, USA; 25-29.03.2019 – Cambridge, UK). Jest autorem/współautorem oceny zagrożenia:

- 6 gatunków na poziomie globalnym

Kałucka, I.L. 2019. *Bovista paludosa*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T125433484A125435455. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T125433484A125435455.en>

Kałucka, I.L. 2019. *Montagnea radiosa*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T125433585A125435470. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T125433585A125435470.en>

Kałucka, I.L. & Olariaga Ibarguren, I. 2019. *Hericium erinaceus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T70401627A70401637. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T70401627A70401637.en>

Kałucka, I.L. & Svetasheva, T. 2019. *Fomitopsis officinalis*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T75104087A75104095. <https://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-3.RLTS.T75104087A75104095.en>

Kałucka, I.L. & Svetasheva, T. 2019. *Phylloporus pelletieri*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T75118539A75118555. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-2.RLTS.T75118539A75118555.en>

Iršénaitė, R., Kałucka, I.L. & Olariaga Ibarguren, I. 2019. *Rhodotus palmatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T70402359A70402387. <http://dx.doi.org/10.2305/IUCN.UK.2019-2.RLTS.T70402359A70402387.en>

- 1 gatunku na poziomie kontynentalnym (Europa)

Iršénaitė, R., Kałucka, I.L. & Olariaga Ibarguren, I. 2019. *Rhodotus palmatus*. The IUCN Red List of Threatened Species 2019: e.T70402359A148546185

Opracowania te stanowią jednocześnie publikację wymienionych gatunków na Czerwonej Liście IUCN.

Kolejną edycję warsztatów planowaną na rok 2020 odwołano ze względu na pandemię. Trwają przygotowania do przeprowadzenia jej zdalnie na wiosnę 2021 r.

2. Monografia „Grzyby chronione Polski. Rozmieszczenie, zagrożenia, rekomendacje ochronne”.

Redakcja – dr Anna Kujawa, dr hab. Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, dr hab. Izabela Kałucka.

Prace nad przygotowaniem tej monografii, którą patronatem objęło PTMyk, trwają od 2017 roku, kiedy powstała jej koncepcja. Szczegółowy układ treści, schemat opracowania poszczególnych gatunków oraz wytyczne dla autorów sprecyzowano w czerwcu roku 2018, powołano również zespół redaktorski w składzie dr Anna Kujawa, dr hab. Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska i dr hab. Izabela Kałucka. W opracowywaniu poszczególnych gatunków grzybów chronionych bierze udział 20 autorów, w tym 8 członków sekcji RiOG. W ramach zbierania danych o rozmieszczeniu grzybów chronionych w Polsce, przygotowano i rozesłano zapytania o ich stanowiska do podmiotów zobowiązanych do ich gromadzenia: GDOŚ, 16 RDOŚ, 17 RDLP, 430 nadleśnictw, do Parków Narodowych i Parków Krajobrazowych. Aktualnie monografia jest po recenzjach wykonanych przez prof. Stefana Friedricha i prof. Andrzeja Grzywacza, sfinansowanych przez PTMyk. Trwają prace redakcyjne nad ostatecznym przygotowaniem jej do druku. Planowane jest wydanie monografii w formie książki przez Instytut Środowiska Rolniczego i Leśnego PAN w Poznaniu w pierwszym kwartale 2021 roku. Na ten cel uzyskany został grant wydawniczy, którego kierownikiem jest dr hab. Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska.

Będzie to pierwsza tak obszerna i kompleksowa monografia, w której przedstawiono wszystkie chronione obecnie gatunki grzybów z podziałem na grzyby objęte ochroną ścisłą i grzyby objęte ochroną częściową. Opis każdego gatunku zilustrowano autorskimi zdjęciami ułatwiającymi identyfikację, a rozmieszczenie stanowisk rzadszych gatunków przedstawiono na mapach. Opracowanie jest podsumowaniem wielu lat obserwacji i badań, kwerend i żmudnych studiów literatury, niejednokrotnie popartych weryfikacją materiałów zielnikowych i analizami molekularnymi. Zawiera również omówienie celów i ogólnych zasad ochrony grzybów w Polsce oraz jej historię.

3. Sesje terenowe PTMyk.

Sekcja RiOG co roku organizuje sesje terenowe dla członków PTMyk. Ich celem jest zbieranie danych na temat różnorodności gatunkowej bioty grzybów – wielkoowocnikowych, mikroskopijnych (w tym wodnych), zlichenizowanych (porostów) oraz bioty śluzowców na obszarach słabo zbadanych lub dotychczas nie zbadanych pod względem mikologicznym. Podczas wyjazdów prowadzone są obserwacje terenowe metodą marszrutową oraz prace kameralne związane z opracowaniem i identyfikacją zebranych materiałów. W miarę możliwości wyniki są przygotowywane do publikacji. W latach 2017-2020 odbyły się trzy sesje:

- 2017 – Narwiański Park Narodowy, 21-26.08, 41 uczestników

Jest to Park, który nie miał żadnych danych na temat grzybów na swoim terenie. W ciągu kilku dni sesji zidentyfikowano 217 gatunków makromycetes, w tym 2 gatunki chronione (*Fistulina hepatica*, *Inonotus obliquus*) oraz 30 gatunków z czerwonej listy (Wojewoda i Ławrynowicz 2006). Z prób wody

pobrane z 20 stanowisk (cieki wodne, zastoiny, tamy) wyizolowano 27 szczepów wodnych grzybów drożdżoidalnych. Zidentyfikowano również 58 taksonów porostów, w tym 12 gatunków chronionych (*Ramalina fraxinea*, *Cetraria islandica*, *Cetraria ericetorum*, *Cladonia arbuscula*, *Cladonia rangiferina*, *Peltigera canina*, *Hypogymnia tubulosa*, *Pleurosticta acetabulum*, *Ramalina farinacea*, *Ramalina pollinaria*, *Usnea filipendula*, *Vulpicida pinastri*) oraz 13 gatunków z czerwonej listy (Cieśliński i in. 2003). Raport z wykonanych badań został przesłany Dyrekcji NPN. Wstępne wyniki przedstawiono w postaci referatu na spotkaniu Sekcji Mykologicznej PTB w Poznaniu (06.12.2017, dr hab. Izabela Kałucka).

- 2018 – Puszcza Borecka, 20-25.08, 14 uczestników

Z tego terenu dane mykologiczne były bardzo skromne, a w czasie sesji zidentyfikowano 290 gatunków makromycetes, w tym 7 gatunków chronionych (*Fistulina hepatica*, *Grifola frondosa*, *Hericium coralloides*, *Holwaya mucida*, *Inonotus obliquus*, *Strobilomyces strobilaceus* i *Xerocomus parasiticus*) i kilkadziesiąt gatunków zagrożonych z czerwonej listy (Wojewoda i Ławrynów 2006).

- 2019 – rezerwat przyrody Las Warmiński im. prof. Benona Polakowskiego, 4-9.08, 14 uczestników

Sesja została przygotowana przy współudziale Katedry Mikrobiologii i Mykologii Wydziału Biologii i Biotechnologii UWM w Olsztynie oraz Nadleśnictwa Nowe Ramuki. Dodatkowo do dnia 20 sierpnia p. Grażyna Domian prowadziła obserwacje w rezerwacie Ostoja Bobrów na rzece Pasłęce. Z materiału zebranego w rez. Las Warmiński oznaczono 249 gatunków grzybów wielkoowocnikowych, a z rezerwatu Ostoja Bobrów – 96.

W roku 2020 sesja terenowa nie została zorganizowana ze względu na pandemię.

4. Działania inwentaryzacyjne, identyfikacja i zgłoszenia gatunków w latach 2017-2020

- Przygotowywanie dokumentacji projektowanego rezerwatu Dolina Ponikwy w Puszczy Bukowej pod Szczecinem o powierzchni 69,83 ha. Propozycja przedmiotu ochrony – grzyby wielkoowocnikowe – Grażyna Domian.
- Rozpoznanie mykologiczne w rezerwacie przyrody Osetno w Puszczy Bukowej (pierwszy w Polsce rezerwat mykologiczny, 2008), w oparciu o zezwolenie wydane przez RDOŚ w Szczecinie – Grażyna Domian.
- Gromadzenie informacji o rozmieszczeniu stanowisk grzybów chronionych, rzadkich i zagrożonych na terenie woj. zachodniopomorskiego, zwłaszcza w Puszczy Bukowej i przekazywanie ich do Rejestru gatunków grzybów chronionych i zagrożonych (GREJ) – Grażyna Domian.
- Identyfikacja gatunków z rodzaju *Russula* zgłoszonych do rejestru GREJ przez różnych zbierających (w sumie 8 osób): 125 kolekcji z 35 kwadratów ATPOL, łącznie 53 gatunki – Alina Mikołajczyk.

5. Współorganizowanie konferencji naukowych, prezentacja wyników badań przez członków sekcji (konferencje współorganizowane przez PTMyk) oraz wystąpienia na zaproszenie.

- MycoRiseUp! Młodzi w Mykologii, Spała 12-13.04.2019 r., Ogólnopolska Konferencja Mykologiczna dla studentów i doktorantów współorganizowana przez PTMyk. Sekretarz – dr hab. Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, udział w organizacji Sebastian Piskorski (przedstawiciel

studentów), prowadzenie sesji – prof. Maria Ławrynowicz, dr hab. Marta Wrzosek, dr hab. Izabela Kałucka. Przedstawienie referatów – Tomasz Pawłowicz, Robin Wilgan, Agata Jarska, Klaudia Czarnocka, Izabela Frydrych, Sebastian Piskorski.

- XVIII Kongres Europejskich Mykologów (XVIII Congress of European Mycologists), Warszawa-Białowieża 16-21.09.2019 r., międzynarodowy kongres organizowany przez PTMyk i Europejskie Towarzystwo Mykologiczne (EMA). Członek Komitetu Honorowego – prof. Maria Ławrynowicz, członkowie Komitetu Organizacyjnego – dr hab. Marta Wrzosek, dr Julia Pawłowska, dr hab. Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, dr hab. Izabela Kałucka (przedstawiciel EMA Governing Committee). Referaty i postery – prof. Maria Ławrynowicz, dr hab. Izabela Kałucka, dr Julia Pawłowska, dr Marcin Pietras, dr Aleksandra Rosa-Gruszecka, dr Anna Kujawa, dr hab. Małgorzata Ruszkiewicz-Michalska, dr hab. Małgorzata Stasińska, dr hab. Marta Wrzosek.
- Konferencja popularnonaukowa pt. "Stan i potrzeby gatunkowej ochrony grzybów i porostów", Białobrzegi k. Warszawy, 20-21 listopada 2019, organizowana przez Ligę Ochrony Przyrody. Na zaproszenie organizatorów wystąpienia przygotowali:
 - dr Anna Kujawa – „Dlaczego warto chronić grzyby – ochrona grzybów w Polsce”
 - Barbara Kudławiec i Mirosław Wantoch-Rekowski – „Grzyby chronione w obiektywie”
 - dr hab. Izabela Kałucka – „Czerwona lista grzybów – co to jest, jak powstaje i czemu służy”
 - dr Marcin Pietras – „Obce gatunki grzybów niepatogenicznych jako zagrożenie dla środowiska”

6. Popularyzacja wiedzy o grzybach.

- Udostępnienie wystawy fotograficznej „Grzyby – mistrzowskie rzeźby natury” przygotowanej w 2016 roku dla Śląskiego Ogrodu Botanicznego w Mikołowie – Łódź 2017, Poznań 2018, Warszawa 2019 (XVIII CEM).
- 21.01.2017 – wykład pt. „Grzyby halucynogenne – fakty i mity” dla słuchaczy Szczecińskiego Humanistycznego Uniwersytetu Seniora (SHUS) – dr hab. Małgorzata Stasińska
- 15-22.07.2017 – „Oswoić niedostrzegane – Fascynujący świat grzybów”. Udział w III edycji Festiwalu Kwiatów i Ziół „Floralia” organizowanego przez Stowarzyszenie Kasztelania Ostrowska, działające na terenie średniowiecznej jednostki terytorialnej obejmującej tereny wokół Ostrowa Lednickiego. Opracowanie ulotki „Osobliwości grzybowe regionu Kasztelanii Ostrowskiej”, w której zaprezentowano siedem wybranych, w tym chronionych i zagrożonych, gatunków grzybów – Barbara Kudławiec.
- 31.11.2018 – „Fascynujący świat grzybów”. Referat towarzyszący wystawie fotografii „Grzyby – mistrzowskie rzeźby natury” w Ogrodzie Botanicznym w Poznaniu – Barbara Kudławiec.
- 17.03.2019 - warsztaty grzybowe „Terenowe rodzinne czarkowanie”, Imielenko koło Gniezna – Barbara Kudławiec.
- 20.05.2019 - zajęcia o tematyce grzybowej dla dzieci i młodzieży w Prywatnej Szkole Podstawowej ARKONA w Siemianowicach Śląskich – prowadzenie Barbara Kudławiec (dla dzieci klas 1-3 - prezentacja „Grzyby – Trzecie Królestwo”, zabawa okazy-zdjęcia-nazwy, pogadanka o grzybach chronionych z prezentacją plansz Ligi Ochrony Przyrody pt. „Grzyby chronione w Polsce”; dla dzieci i młodzieży z klas 4-8 szkoły podstawowej i 3 klasa gimnazjum – prezentacja „Fascynujący świat grzybów”).
- 06.2019 i 10.2019 – udział w XI Dniach Różnorodności Biologicznej organizowanych przez Nadleśnictwo Polanów. Warsztaty terenowe. Obserwacje przyrodnicze (w tym grzyby) wybranych obszarów Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Środkowopomorskie” – Barbara Kudławiec.

- 07.06.2019 – zajęcia edukacyjne o tematyce grzybowej dla dzieci z różnych grup wiekowych w Nadleśnictwie Polanów – Barbara Kudławiec
- 16.10.2019 - zajęcia o grzybach dla dzieci z Akademii Młodych Przyrodników z cyklu Bioróżnorodność form pt. „Grzybowe melodie”, wspólnie z Agnieszką Bartz i Katarzyną Szpil, Lednogóra – Barbara Kudławiec.
- 20.10.2019 - otwarta rodzinna wycieczka przyrodnicza o tematyce grzybowej, Sanniki – Wagowo – prowadzenie Barbara Kudławiec
- 14.01.2020 - „Poznajmy grzyby” – wystąpienie w Centrum Edukacji Regionalnej w Lednogórze z cyklu „Nasiężrzałowe wieści” na temat grzybów chronionych – Barbara Kudławiec
- 29.01., 04.02 i 05.02.2020 – Zimowe warsztaty przyrodnicze dla uczniów szkół podstawowych, Jerzykowo k. Poznania i Pobiedziska Letnisko – zajęcia o grzybach kameralne i terenowe – prowadzenie Barbara Kudławiec
- 24.02.2020 – Zajęcia z Pracownią Ceramiki „Czarka. Mykoinspiracje” – prezentacja gatunków: czarki austriackiej i kielonki błyszczącej, następnie wykonywanie modeli grzybów z gliny – zajęcia otwarte dla dzieci i dorosłych – prowadzenie Barbara Kudławiec
- 30.07, 06.08 i 20.08.2020 - Letnie warsztaty przyrodnicze dla uczniów szkół podstawowych w ramach projektu „Badacze i odkrywcy - szkoła bez ograniczeń” – Jerzykowo k. Poznania i Pobiedziska Letnisko - zajęcia o grzybach kameralne i terenowe – prowadzenie Barbara Kudławiec
- 2017-19 – w ramach współpracy z Białowieskim PN, członkowie sekcji pod przewodnictwem dr Anny Kujawy brali udział w przygotowaniu corocznych wystaw grzybów Puszczy Białowieskiej. W roku 2020 wystawa nie odbyła się z powodu pandemii. Przy wsparciu PTMyk, przygotowywana jest do druku książka o historii wystaw, której ukazanie się ma być jednym z elementów obchodów 100-lecia BPN.

7. Opracowanie metodyki prowadzenia inwentaryzacji grzybów na potrzeby instytucji ochrony przyrody i podmiotów gospodarczych.

Członkowie sekcji dwukrotnie (2017, 2018) zawiązywali 8-osobowe Konsorcjum w celu wspólnego wykonania zadania pod nazwą Wykonanie opracowania pt. „Metodyka inwentaryzacji i oceny oddziaływania na grzyby w procesie inwestycyjnym” na zlecenie generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska (GDOŚ) i dwukrotnie zgłosili się do przetargu na realizację wymienionego zadania. Niestety do podpisania umowy nie doszło – w roku 2017 konsorcjum nie zostało wybrane w procedurze przetargowej, a w roku 2018 umowa przedstawiona przez GDOŚ okazała się zawierać warunki niemożliwe do zaakceptowania przez Konsorcjum (m.in. prawo do daleko idącej ingerencji w tekst opracowania, grożącej utratą jego spójności).

8. Podjęcie pracy nad listami gatunków grzybów typowych dla siedlisk Natura 2000.

Zadanie to, postawione jako jedno z zadań priorytetowych sekcji w okresie 2017-2020, nie zostało podjęte ze względu na duże obciążenie członków sekcji innymi zadaniami. Jego realizacja została przesunięta na czas następnej kadencji.

Finanse sekcji RiOG

W okresie sprawozdawczym z funduszy sekcji wydatkowano łącznie 758,92 zł:

- 2018 533,82 zł – dofinansowanie wykonania analiz molekularnych owocników grzybów zebranych w Puszczy Boreckiej podczas VII Sesji Terenowej PTMyk (zakup zestawu do izolacji DNA)
 124,11 zł – zakup materiałów niezbędnych do dokumentacji i opracowywania grzybów zebranych w czasie sesji terenowych
 160,00 zł – opłata za energię elektryczną zużytą podczas prac kameralnych w czasie VII Sesji Terenowej PTMyk
- 2019 82,00 – opłata za zezwolenia konieczne do zorganizowania VIII Sesji Terenowej PTMyk w rezerwacie Las Warmiński im. prof. Benona Polakowskiego
 18,99 zł – opłata za przesyłkę pocztową

Według informacji uzyskanych od Skarbnika PTMyk sekcja dysponuje obecnie kwotą 1153,58 zł (stan na dzień 29.05.2020 r.) pochodzącą ze składek członków sekcji.

Z upoważnienia Zarządu sekcji RiOG

Dr hab. Izabela Kałucka

/przewodnicząca/